

הַקְרִיב

הרב כרמיאל כהן

(יא) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לְבוֹא מִצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֶל שְׂרֵי אֲשֶׁתּוֹ הֲנֵה נָא יִדְעָתִי כִּי אִשָּׁה יִפְתּוּ מִרְאָה אֶתִּי:
(פרק יב)

מובא בספר הזוהר לפרשתנו (פרשת לך לך דף פא ע"ב):

ויהי כאשר הקריב לבא מצרימה, אמר ר' אלעזר "כאשר הקריב" כאשר קרב מבעי ליה [=היה צריך לומר], מאי כאשר הקריב? אלא כדכתיב (שמות י"ד) "ופרעה הקריב" דאיהו אקריב להו לישראל לתיובתא [=שהוא הקריב את ישראל לתשובה], אוף הכא הקריב גרמיה לקודשא בריך הוא כדקא יאות [גם כאן, הקריב את עצמו לקב"ה כראוי].

השימוש בפועל "הקריב", ולא בפועל המתבקש "קרב", מעורר את ההשוואה לשימוש בפועל זה ביחס לפרעה מלך מצרים הרודף אחרי ישראל – "ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה'" (שמות יד, י). משמעותו של "הקריב" הוא גרם למישהו להתקרב. "פרעה הקריב" מתבאר לא רק כהתקרבות מבחינת המקום אלא כגורם לקרב את ישראל לאביהם שבשמיים. בזה מתבאר גם הסמיכות בין "ופרעה הקריב" לבין צעקתם של ישראל אל ה'.

ובכן, גם כאן אצל אברהם מבאר הזוהר שההתקרבות של אברהם לא היתה רק מבחינת המקום אלא שהוא גרם לעצמו להתקרב לקב"ה. את משמעותה של התקרבות זאת של אברהם לקב"ה דווקא בעת ההתקרבות למצרים מבאר השם משמאל כך:

הענין כאשר הלך אברהם אבינו עליו השלום למצרים שהיא מלאה טומאה וגלולים קשר את עצמו בקשר חזק בהקב"ה.

על סף המעבר מארץ הקודש לארץ מצרים "שהיא מלאה טומאה וגלולים" ראה אברהם חשיבות לקשור את עצמו באופן חזק יותר לקב"ה. זו משמעותו של השימוש בפועל "הקריב" בהקשר של הדרך למצרים – התקרבות מבחינת המקום והמעבר בין קודש לטומאה מצריך התקרבות חזקה יותר לקדושה. מדוע? זאת לא כתב השם משמאל כאן אלא בדבריו להלן.
השם משמאל מדגים תופעה זו גם אצל יעקב אבינו:

וכן מצינו ביעקב אבינו עליו השלום שטרם בואו לבית לבן הטמין את עצמו בבית עבר י"ד שנים ואף בלילה לא שכב כי אם עסק בתורה, והוא גם כן כדי לקשר את עצמו בקשר חזק שלא יתקלקל בבית לבן, חס ושלום.

על פי חז"ל, טרם צאתו של יעקב לחרן בבורחו מפני עשו אחיו הטמין את עצמו ארבע עשרה שנה בבית עבר כדי ללמוד תורה ביום ובלילה (ראו החשבון המובא ברש"י בסוף פרשת תולדות, להלן כח, ט; וראו שם רש"י לפסוק יא ששכבתו של יעקב בבית אל היתה אחרי ארבע עשרה שנה ש"לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה"). השם משמואל מבאר מעשה זה יעקב באותו אופן שבו ביאר את מעשהו של אברהם "כדי לקשר את עצמו בקשר חזק שלא יתקלקל בבית לבן". בטרם עבר מן הקודש אל החול דאג יעקב להתקרב עוד יותר אל הקודש כדי למנוע את ההשפעה העתידית הרעה של בית לבן הארמי.

באשר ליעקב הוסיף השם משמואל את הסיבה להתקרבות זו בטרם המעבר מן הקודש אל החול – "שלא יתקלקל בבית לבן". על פי זה נראה להבין גם את התקרבותו של אברהם אבינו לקב"ה בדרך למצרים "שהיא מלאה טומאה וגלולים". אברהם חשש מהשפעתה הרעה של הטומאה עליו ולכן דאג להתכונן לכך ולמנוע שלא יתקלקל במצרים על ידי התקרבות מראש לקב"ה. זוהי המשמעות העמוקה של השימוש בפועל "הקריב". לאור הדברים הללו ממשיך השם משמואל ומלמד:

כך כל איש כאשר הגיע לסעודה שלישית ועוד מעט הוא הולך לימי המעשה צריך לקשר את עצמו בשבת קודש בקשר חזק ובתוספת אהבה ורצון, ועל ידי אהבה זו הוא מעורר כח אהבה ורצון מלמעלה גם כן ביתר שאת. וזהו רעוא דרעוין.

השם משמואל מבאר שלא רק מעבר בין מקום של קודש למקום של חול מצריך התכוננות מחשש להשפעה מזיקה, אלא גם מעבר בין זמן של קודש לזמן של חול מצריך זאת. סעודה שלישית בשבת היא הזמן המתאים להתכוננות זאת. בזמן זה, כאשר האדם מצוי על סף המעבר בין שבת קודש לבין ששת ימי החול הוא צריך, כדרכם של אברהם ויעקב, לקשור את עצמו לקודש "בקשר חזק ובתוספת אהבה ורצון". גם כאן צריך לומר שהסיבה היא כדי שלא יושפע מהחול. ולא זו אף זו, מסתבר לומר שההתקרבות החזקה לקודש תגרום למצב הפוך שבו מושפעים ימי החול מן הקודש.

עוד מוסיף השם משמואל שיחס גורר יחס; על ידי שהאדם מוסיף אהבה ורצון כלפי הקב"ה בעת סעודה שלישית "הוא מעורר כח אהבה ורצון מלמעלה גם כן ביתר שאת". התגברות זו של האהבה והרצון מלמעלה (שהאדם עצמו הוא שעוררן) היא הסיבה לכינויו של זמן סעודה שלישית "רעוא דרעוין" – רצון הרצונות.

ובכן, ראינו כיצד מגלגל השם משמואל רעיון שמקורו בשימוש לא רגיל של פועל ביחס לאברהם אבינו ("הקריב") עד כדי מסר של התגברות אהבה ורצון הנוגעים לכל אחד ואחד בכל שבת.